

PROBLEMS AND PROSPECTS OF ONLINE EDUCATION IN UKRAINE

Solomakha K.V., Harkavyi S.I.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Р

**СОЛОМАХА К.В.,
ГАРКАВИЙ С.І.**
Національний
медичний
університет
ім. О.О. Богомольця,
м. Київ,
Україна

розвиток сучасних технологій надає величезні можливості для науки та освіти. Стираються кордони між державами, доступ до інформації стає практично необмеженим. 2020 рік зробив виклик системі освіти. У зв'язку з пандемією коронавірусу COVID-19 велика кількість навчальних закладів у світі перейшла на дистанційний формат навчання. Не стала виключенням і наша країна, де шкільна, професійно-технічна та вища освіта перейшла у формат онлайн. Метою даного дослідження є визначення основних переваг, недоліків та можливих проблем дистанційної освіти з фокусом на нашу країну.

Дистанційне навчання – це сукупність сучасних технологій, що забезпечують педагогічну взаємодію між викладачами (тьюторами, коучами) та студентами (слухачами) в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій), дає змогу навчатися на відстані [1, 2]. В Україні датою офіційного початку запровадження дистанційного навчання можна вважати 21 січня 2004 року, коли наказом № 40 Міністерства освіти і

науки України було затверджено «Положення про дистанційне навчання» (нині втратив чинність, діючим є № 466 від 25.04.2013) [3]. Деякі освітні заклади успішно реалізовували подібний формат навчання і раніше, однак ніколи досі у нашій країні не було досвіду тотального дистанційного навчання, коли усі навчальні заклади, незалежно від форм власності та рівня акредитації, були вимушені організувати свою роботу дистанційно через введення на території України карантинних заходів.

Серед переваг дистанційного навчання традиційно виділяють, по-перше, можливість навчання фактично без територіальних прив'язок до району, міста чи навіть країни; по-друге – економію часу та фінансів без витрат на транспорт та проживання (наприклад, у ситуації, коли під час сесії студентам потрібно винаймати житло); крім того, істотною перевагою є можливість самостійно планувати час навчання, що є особливо актуальним для студентів, які і працюють, і навчаються; завдяки економії часу можна приділяти увагу роботі, хобі, родині тощо [1, 4-6].

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Соломаха К.В., Гаркавий С.І.

*Національний медичний університет
ім. О.О. Богомольця, м. Київ, Україна*

Мета дослідження: визначити основні переваги, проблеми та перспективи дистанційної освіти в Україні.

Матеріали та методи. Нами було розроблено анкету, яку ми запропонували заповнити студентам та школярам старших класів за допомогою гугл-форми. Анкета цілком анонімна, для зручності обробки результатів респондентам було запропоновано вказати свій вік, стать та навчальний заклад. Таким чином, вибірка становила 323 учасники віком від 14 до 37 років, серед яких 97,8% відповіли, що навчаються дистанційно на момент заповнення анкети, а більшість (64,4%) раніше не мала досвіду такого формату навчання.

Результати. Більшість респондентів, які взяли участь у нашому опитуванні – дівчата (236-73,1%). Середній вік учасників – 18 років. Загалом більшість опитаних відзначають, що задоволені форматом онлайн-освіти: з певними зауваженнями задоволені 40,6% респондентів, абсолютно задоволені – близько 9%, решта або не визначились (10,5%), або незадоволені. 47,7% опитаних відчувають брак мотивації до

навчання з переходом на дистанційний формат навчання, 38,1% респондентів не відзначають подібних змін. При цьому 55,7% опитаних вказали, що їм стало важче. Дистанційний формат навчання вимагає високого рівня самодисципліни та самоорганізації. Більшість респондентів встигає виконувати усі завдання, які вимагає навчальний процес (34,4%), хоча їм стало важче. Для 32,2% опитаних дистанційний формат навчання дається легко, хоча і не завжди вони встигають зробити усе заплановане. 11,5% опитаних не встигають з завданнями і відчують, що їм досить важко дається навчання. Оскільки формат дистанційного навчання в Україні – це новий досвід і для викладачів, і для студентів, у роботі ми також висвітили питання доступності та злагоженості зв'язків між ними.

Висновки. Загалом можна говорити, що дистанційна освіта для студентів та викладачів відбувається цілком успішно, а в умовах реалій розвитку нинішнього світу онлайн-навчання може посісти місце поруч з традиційним вже найближчим часом. Тому, безперечно, такий зручний інструмент, як дистанційне навчання має впроваджуватися у практику з урахуванням можливостей та особливостей такого формату.

Ключові слова: дистанційна освіта, онлайн-навчання, школярі, студенти, переваги, недоліки.

© Соломаха К.В., Гаркавий С.І. СТАТТЯ, 2020.

PROBLEMS AND PROSPECTS OF ONLINE EDUCATION IN UKRAINE

Solomakha K.V., Harkavy S.I.

National O.O. Bohomolets Medical University, Kyiv, Ukraine

Objective : We identified the main advantages, problems and prospects of distance education in Ukraine.

Materials and methods : We developed a questionnaire and proposed to the students and pupils to fill in it with the help of Google form. The questionnaire was completely anonymous. For the convenience of result processing, the respondents were asked to indicate their age, gender and educational institution. Thus, the sample consisted of 323 participants aged 14-37 years old. 97.8% of them replied that they were studying online at the time of filling the questionnaire, and the majority (64.4%) didn't have an experience of such an educational format.

Results : Most of the respondents were the girls (236 – 73.1%). The average age of the participants was 18 years old. In general, the majority of the respondents were satisfied with the online education: 40.6% of the respondents were satisfied with certain comments, about 9% were absolutely satisfied, the rest were either undecided (10.5%) or unsatisfied. 47.7% of the respondents noted lack of motivation to study during online learning. 47.7% of the respondents felt

a lack of motivation to study with the transition to distance training, while 38.1% of the respondents didn't notice such changes. At the same time, 55.7% of the respondents said that learning became more difficult for them. The distance training format requires a high level of self-discipline and self-organization, most respondents managed to complete all the tasks that the educational process required (34.4%). The distance training was easy for 32.2% of the respondents, although they did not always manage to do everything had been planned. 11.5% of the respondents didn't have time to complete the tasks and it was quite difficult for them to study. Because the format of distance training in Ukraine is a new experience for both teachers and students, we also highlighted the issues of accessibility and communication between them.

Conclusions : In general, the experience of distance education for students and teachers is quite successful, and in the realities of today's world, the online education may take place next to the traditional one in the near future. Therefore, of course, such a convenient tool as distance training should be introduced into practice taking into account the capabilities and features of this format.

Keywords : distance education, online training, pupils, students, advantages, disadvantages.

Серед недоліків дистанційної форми освіти можна відзначити відсутність прямого контакту між студентом і викладачем («face to face»), через що сам процес навчання стає дещо тривалішим, складнішим у плануванні часу, зменшення мотивації до навчання [6-9]. Крім того, останнім часом з'являються дані про те, що формат навчання онлайн є більш складним і виснажливим, ніж традиційний, що пов'язане з більшим напруженням органів зору, розпорошеністю уваги, спотворенням голосів співрозмовників, безумовно, з втраченою невербальних сигналів, що ми сприймаємо під час звичної бесіди. Варто відзначити, що паузи в онлайн розмові здаються незручними. Не менш важливим додатковим фактором, що змушує нас напружуватись і нервувати, є залежність від якості інтернет-зв'язку. Перехід на дистанційний формат навчання призвів до появи нового терміну – «Zoom fatigue», що дослівно перекладається як «Зум-втома», і пов'язаний з використанням одного з популярних сервісів для онлайн зустрічей [10].

Метою дослідження було визначити основні переваги, недоліки проблеми та перспективи дистанційної освіти в Україні.

Матеріали та методи. Нами було створено анкету, яку було

запропоновано заповнити за допомогою гугл-форми студентам та школярам старших класів. Анкета є цілком анонімною. Для зручності обробки результатів респондентам було запропоновано зазначити свій вік, стать та навчальний заклад. Таким чином, вибірка складається з 323 учасників віком від 14 до 37 років, з яких 97,8% відповіли, що навчаються дистанційно на момент заповнення анкети, і переважна більшість (64,4%) не мала раніше досвіду такого формату навчання. Більше половини опитаних (54,5%) відповіли, що є впевненими користувачами ПК, майже третина респондентів (31,3%) використовують для навчання смартфон чи планшет. Окрім загальних питань, анкета складається з 18 запитань про ставлення до дистанційної освіти з варіантами відповідей (частину запитань створено для уточнення або перевірки правдивості попередньої відповіді шляхом зміни формулювання) та 2 запитання відкритої форми, які за бажанням могли бути заповнені учасниками опитування і стосувалися саме озвучення переваг і недоліків дистанційного формату освіти, які, як вважають респонденти, є важливими для зазначення.

Основні результати. Переважна більшість серед респон-

дентів – дівчата (236 – 73,1%). Середній вік учасників опитування – 18 років (рис. 1). Найбільше серед учасників – студентів НМУ імені О.О. Богомольця (148), КМУ УАНМ (37), КНУ імені Тараса Шевченка (14). Крім того, у дослідженні взяли участь студенти НУБіП, КНЕУ імені Вадима Гетьмана, КПІ імені І. Сікорського, Києво-Могилянської Академії, КНУБА, Академії внутрішніх справ, учні ліцею № 144 імені Г. Ващенко у Києві, середньої загальноосвітньої школи № 66, спеціалізованої школи № 7, гімназії № 46 та ін.

Загалом більшість учасників опитування відзначає, що задоволені форматом освіти онлайн: задоволені з певними зауваженнями – 40,6%, абсолютно задоволені – 9%, не визначилися – 10,5%, незадоволені абсолютно – 15,2%, скоріше незадоволені – 24,7%.

47,7% опитаних відчувають брак мотивації до навчання з переходом на дистанційний формат навчання, при цьому 38,1% не відзначили подібних змін (рис. 2). 55,7% респондентів відзначають, що їм стало важче (рис. 3).

Дистанційний формат навчання вимагає високого рівня самодисципліни та самоорганізації, більшість респондентів встигає виконувати усі завдання, які вимагаються навчальним процесом (34,4%), хоча їм

стало важче. 32,2% опитаних відзначають, що дистанційний формат дається їм легко, однак не завжди вони встигають зробити усе заплановане. 11,5% опитаних не встигають з завданнями і відчують, що їм важко дається навчання (рис. 5). При цьому більшість опитаних відзначає, що обстановка для навчання вдома є абсолютно комфортною (44%) та переважно комфортною (41%), лише 15% респондентів вказали, що існують проблеми у роботі вдома (рис. 4).

Дистанційний формат навчання має певні особливості, а в умовах карантину – це навчання вдома, де існує багато факторів, які відволікають. Хоча багато респондентів у відкритих відповідях зазначали, що їм комфортніше працювати у домашніх умовах. Такий формат є менш стресовим, дозволяє рівномірно розподіляти час між навчанням та спілкуванням з близькими, домашньою роботою, хобі тощо. Також респонденти відзначають можливість налагодити режим харчування та сну, зменшити кількість стресових ситуацій.

Оскільки дистанційне навчання в Україні – це новий досвід і для викладачів, і для студентів, важливим є питання доступності і налагодженості зв'язку між ними.

Так, більшість опитаних (53%) відповіла, що не відчувають проблем і легко виходять на зв'язок з викладачами, при цьому 24,1% завжди легко контактують з викладачами. 41% респондентів відчувають фідбек і підтримку викладачів. Це свідчить про те, що і педагоги, і студенти досить швидко переорієнтувалися на новий формат навчання (рис. 6-7).

Дистанційне навчання передбачає наявність певної відстані, що, звичайно, накладає відбиток на звичний спосіб життя студентів та школярів. Так, 59,8% респондентів відчувають, що втратили важливу частину соціального життя з переходом на дистанційний формат навчання. 35% вказали на важливість для себе роботи у групі (рис. 8-9). 42,4% відчувають, що їм важче зрозуміти викладача у форматі онлайн спілкування, що можна пояснити втратою важливої частини спілкування, а саме: невер-

бального контакту та так званого «face to face» спілкування, що полегшує контакт між викладачами і студентами.

50,8% опитаних точно не обрали би формат дистанційної освіти замість традиційної, хоча 34,7% вважають, що перейшли би на онлайн навчання, якби його вартість суттєво відрізнялася від встановленої (рис. 10-11).

Доволі перспективним видається варіант змішаного процесу навчання, за якого частину курсів (наприклад, елективних) за бажанням тих, хто навчається, можна було б проходити онлайн. 41% опитаних точно обрали б такий варіант. Лише 14% категорично проти такого формату (рис. 12).

Висновки

Загалом можна говорити, що дистанційна освіта для учнів, студентів і викладачів відбувається цілком успішно, а в умовах реалій розвитку нинішнього світу онлайн освіта може посісти місце поруч з традиційною вже найближчим часом. Тому, безумовно, такий зручний інструмент, як дистанційне навчання має впроваджуватись у практику, звичайно, з урахуванням можливостей та особливостей такого формату.

Рисунок 1

Розподіл респондентів за віком

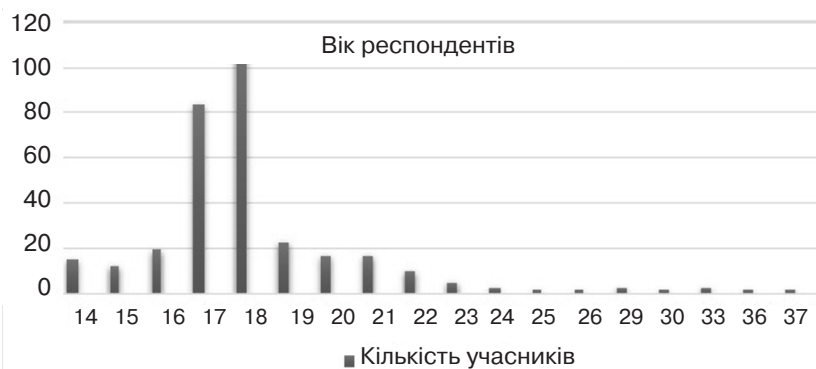

Рисунок 2

Розподіл відповідей респондентів на запитання про мотивацію під час навчання онлайн

З переходом на дистанційну освіту чи відчуваєте ви брак мотивації до навчання?

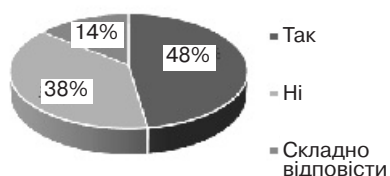
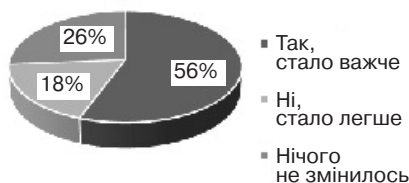

Рисунок 3

Розподіл відповідей на запитання: «На вашу думку, чи вимагає дистанційна освіта більше зусиль для навчання?»

ЛІТЕРАТУРА

- Sadhasivam Panchabakesan. Problems and prospects in distance education in India in the XXI century. *Problems of Education in the XXI Century*. 2011. Vol. 30. P. 113-122.
- Hisham Dzakiria, Rozhan Mohd Idrus, Hanafi Atan. Interaction in Open Distance Learning: Research Issues in Malaysia. *Malaysian Journal of Distance Education*. 2005. Vol. 7 (2). P. 63-77.
- Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України № 466 від 25.04.2013. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
- Fey S., Emery M., Flora C. Student Issues in Distance Education Programs: Do Inter-institutional Programs Offer Students More Confusion or More Opportunities? *Journal of Asynchronous Learning Networks*. 2008. Vol. 12 (3). P. 71-83.
- Musingafi M.C.C., Mapuranga B., Chiwanza K.,

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Соломаха К.В., Гаркавий С.И.

Национальный медицинский университет им. А.А. Богомольца, г. Киев, Украина

Целью исследования было определить основные преимущества, проблемы и перспективы дистанционного образования в Украине.

Материалы и методы. Нами разработана анкета, предложенная для заполнения с помощью гугл-формы студентам и школьникам старших классов. Анкета полностью анонимная. Для удобства обработки результатов респондентам было предложено указать свой возраст, пол и учебное заведение. Таким образом, выборка состояла из 323 участников в возрасте от 14 до 37 лет, среди которых 97,8% ответили, что обучаются дистанционно на момент заполнения анкеты. Большинство (64,4%) раньше не имело опыта такого формата обучения.

Результаты. Большинство респондентов, принявших участие в нашем опросе – девушки (236 – 73,1%). Средний возраст участников – 18 лет. В целом большинство опрошенных отмечают, что довольны форматом онлайн образования: с определенными замечаниями довольны 40,6% респондентов, абсолютно довольны около 9%, остальные либо не определились (10,5%), либо недовольны. 47,7% опрошенных испытывают недостаток мотивации к обучению с переходом

на дистанционный формат обучения, при этом 38,1% респондентов не отмечают подобных изменений. 55,7% опрошенных указывают, что им стало труднее. Дистанционный формат обучения требует высокого уровня самодисциплины и самоорганизации. Большинство респондентов успевают выполнять все задания, требуется учебным процессом (34,4%), хотя им стало труднее. Для 32,2% опрошенных дистанционный формат обучения дается легко, хотя и не всегда они успевают сделать все запланированное. 11,5% опрошенных не успевают с заданиями и чувствуют, что им достаточно трудно дается учеба. Так как формат дистанционного обучения в Украине – это новый опыт и для преподавателей, и для студентов, в работе мы также осветили вопросы доступности и налаженности связи между ними.

Выводы. В целом можно говорить, что опыт дистанционного образования для студентов и преподавателей проходит вполне успешно, а в условиях реалий развития сегодняшнего мира онлайн-образование может занять свое место наряду с традиционным уже в ближайшее время. Поэтому, безусловно, такой удобный инструмент, как дистанционное обучение должен внедряться в практику с учетом возможностей и особенностей такого формата.

Ключевые слова: дистанционное образование, онлайн-обучение, школьники, студенты, преимущества, недостатки.

Zebon Sh. Challenges for Open and Distance learning (ODL) Students: Experiences from Students of the Zimbabwe Open University. *Journal of Education and Practice*. 2015. Vol. 6. P. 59-66.

6. Jones D. Computing by Distance Education: Problems and Solutions, Integrating Technology into Computer Science Education, Association for Computing Machinery, Barcelona. P. 139-146. URL: <https://djon.es/blog/publications/computing-by-distance-education-problems-and-solutions/>

7. Najib A. Kofahi, Nowduri Srinivas. Distance Learning: Major Issues and Challenges. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*. 2004. Vol. (5). P. 9-22.

8. Hara N., Kling R. Students' Frustrations with a Web-Based Distance Education Course. *First Monday*. 1999. Vol. 4 (12). URL: <https://firstmonday.org/article/view/710/620>

9. Arasaratnam-Smith L. A., Northcote M. Community in Online Higher Education: Challenges and Opportunities. *Electronic Journal of e-Learning*. 2017. Vol. 15 (2). P. 188-198.

10. Sklar J. «Zoom fatigue» is taxing the brain. Here is why that happens. National Geographic. Science. Coronavirus coverage. April 24, 2020. URL: <https://www.nationalgeographic.com/science/2020/04/coronavirus-zoom-fatigue-is-taxing-the-brain-here-is-why-that-happens/>

REFERENCES

1. Sadhasivam Panchabakesan. Problems and Prospectives in Distance Education in India in the XXI century. *Problems of Education in the XXI Century*. 2011 ; 30 : 113-122.

2. Dzakiria H., Idrus R.M. and Atan H. Interaction in Open Distance Learning: Research

Issues in Malaysia. *Malaysian Journal of Distance Education*. 2005 ; 7 (2) : 63-77.

3. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia : Nakaz MON Ukrainy № 466 vid 25.04.2013 [On the Approval of the Regulations on Distance Training: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 466, 25.04.2013]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (in Ukrainian)

4. Fey S., Emery M. and Flora C. Student Issues in Distance Education Programs: Do Inter-institutional Programs Offer Students More Confusion or

Рисунок 4
Розподіл відповідей респондентів на запитання про комфортність обстановки для навчання вдома

Рисунок 5
Розподіл відповідей респондентів на запитання про організацію навчання вдома

More Opportunities? *Journal of Asynchronous Learning Networks*. 2008 ; 12 (3) : 71-83.
5. Musingafi M.C.C., Mapuranga B., Chiwanza K. and

Zebbron Sh. Challenges for Open and Distance learning (ODL) Students: Experiences from Students of the Zimbabwe Open University. *Journal*

of Education and Practice. 2015 ; 6 : 59-66.

6. Jones D. Computing by Distance Education: Problems and Solutions, Integrating Technology into Computer Science Education, Association for Computing Machinery, Barcelona. P. 139-146. URL: <https://djon.es/blog/publications/computing-by-distance-education-problems-and-solutions/>

7. Kofahi N.A. and Srinivas N. Distance Learning: Major Issues and Challenges. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*. 2004 ; (5) : 9-22.

8. Hara N. and Kling R. Students' Frustrations with a Web-Based Distance Education Course. *First Monday*. 1999 ; 4 (12). URL:

<https://firstmonday.org/article/view/710/620>

9. Arasaratnam-Smith L. A. and Northcote M. Community in Online Higher Education: Challenges and Opportunities. *Electronic Journal of e-Learning*. 2017 ; 15 (2) : 188-198.

10. Sklar J. «Zoom fatigue» is taxing the brain. Here is why that happens. *National Geographic Science. Coronavirus coverage*. April 24, 2020. URL: <https://www.nationalgeographic.com/science/2020/04/coronavirus-zoom-fatigue-is-taxing-the-brain-here-is-why-that-happens/>

Надійшло до редакції 16.06.2020

Рисунок 6

Розподіл відповідей респондентів про фідбек та підтримку викладачів

Чи відчуваєте ви фідбек та підтримку викладачів?

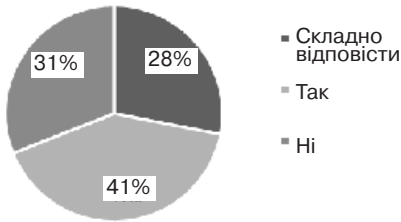

Рисунок 7

Розподіл відповідей респондентів на запитання про легкість встановлення зв'язку з викладачами

Легкість встановлення контакту з викладачами

Рисунок 8

Розподіл відповідей респондентів на запитання про втрату частини соціального життя

Чи відчуваєте ви, що втратили важливу частину соціального життя?

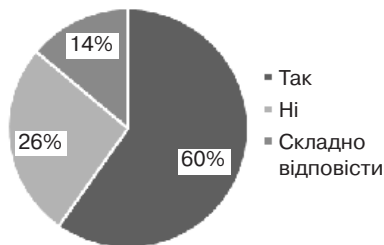

Рисунок 9

Розподіл відповідей респондентів на запитання про роботу у групі

Наскільки важливою є для вас робота у групі?

Рисунок 10

Розподіл респондентів у відповідь на запитання: «Якщо б у вас був вибір: традиційна форма навчання чи дистанційна форма освіти, наскільки висока вірогідність, що ви обрали би дистанційний формат?»

Рисунок 11

Розподіл відповідей на запитання: «Наскільки висока вірогідність, переваги дистанційного навчання, якби такий формат суттєво відрізнявся би у фінансовому плані або був безкоштовним?»

Рисунок 12

Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Наскільки висока вірогідність того, що ви б обрали формат частково дистанційного навчання, якби могли самостійно обирати предмети, для такого навчання (наприклад, курс за вибором, або іноземну мову та ін.)?»

